

*Секція: Економіка та управління національним господарством,
криза національних моделей економічних систем*

Марина А.С., к.е.н.,

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»,

м. Покровськ, Україна

Клімова А.В., студент,

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»,

м. Покровськ, Україна

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГРОШОВОГО ОБІГУ УКРАЇНИ

Грошова система являє собою форму організації грошового обігу в країні, а одним з найважливіших показників, що її характеризує, є грошова маса. Усі грошові кошти, які обертаються в грошовій сфері країни становлять грошову масу з певною структурною організацією. Основою для структуризації та групування грошових коштів є виділення «грошових агрегатів».

Грошові агрегати – це зобов'язання депозитних корпорацій перед іншими секторами економіки, крім сектора загального державного управління та інших депозитних корпорацій. Складовими грошових агрегатів є фінансові активи у формі готівкових коштів у національній валюті, переказних депозитів, інших депозитів, коштів за цінними паперами, крім акцій, що емітовані депозитними корпораціями та належать на правах власності іншим фінансовим корпораціям, нефінансовим корпораціям, домашнім господарствам та некомерційним організаціям, що обслуговують домашні господарства. Відповідно до методологічних правил НБУ [1], в залежності від зниження ступеня ліквідності, фінансові активи групують у різні грошові агрегати: M_0 – включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями; M_1 – грошовий агрегат M_0 та переказні депозити в національній валюті; M_2 – грошовий агрегат M_1 та

переказні депозити в іноземній валюті й інші депозити; M_3 (грошова маса) – грошовий агрегат M_2 та цінні папери, крім акцій.

Кожний агрегат має певне призначення у практиці управління грошовим обігом, а у сукупності вони дають цілісну картину структури та динаміки грошової маси і грошового обігу. Динаміку грошових агрегатів за 2007-2016 рр. наведено на рис. 1.

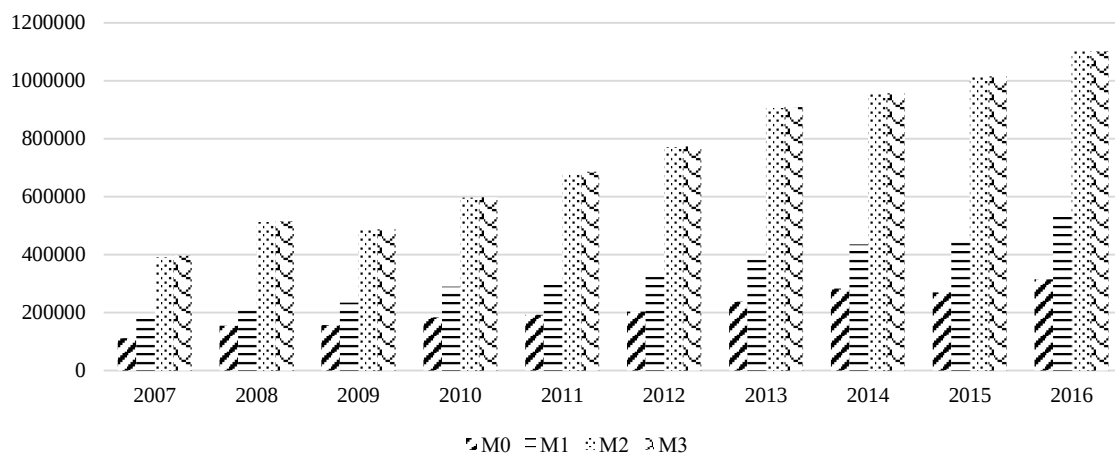


Рис. 1. Динаміка грошових агрегатів за 2007–2016 рр., млн грн.
*побудовано авторами за даними [2]

Для статистичного аналізу динаміки і закономірностей зміни грошової маси в цілому і її окремих компонентів доцільно на основі темпів приросту грошової маси та її складових розраховувати коефіцієнти випередження. Використання цих показників дозволяє відобразити не тільки динаміку зміни грошової маси, а також взаємозв'язок між її змінами.

За винятком 2009 року, за останні 10 років спостерігається позитивна тенденція в зміні обсягів кожного з агрегатів. У 2009 році агрегати M_2 і M_3 зменшилися на 27755 млн. грн. і 28429 млн. грн. відповідно (табл. 1). Від'ємне значення коефіцієнта випередження показує, що в 2009 році кількість готівкових грошей зростала більш швидкими темпами, ніж агрегат M_3 . Аналогічно з коефіцієнтом випередження M_1 – готівкові гроші та переказні депозити в національній валюті зростали більш швидкими

темпами ніж M_3 . В 2016 році коефіцієнт випередження M_2 дорівнює 1. Причиною цьому став відносно однаковий абсолютний приріст агрегатів M_2 і M_3 ($M_2 + 87150$ млн. грн., $M_3 + 87190$ млн. грн.).

Таблиця 1

Грошові агрегати України

Рік	Грошові агрегати, млн грн				Коефіцієнти випередження		
	M_0	M_1	M_2	M_3	M_0	M_1	M_2
2007	111119	181665	391273	396156	3,74	2,31	1,02
2008	154759	225127	512527	515727	2,74	2,75	0,99
2009	157029	233748	484772	487298	-12,52	-3,30	1,02
2010	182990	289894	596841	597872	4,26	1,97	0,99
2011	192665	311047	681801	685515	9,06	4,14	1,03
2012	203245	323225	771126	773199	8,29	7,20	0,98
2013	237777	383821	906236	908994	3,93	2,24	1,01
2014	282947	435475	955349	956728	1,06	0,92	0,97
2015	269288	452853	1015240	1015510	-4,30	3,38	0,98
2016	314392	529928	1102390	1102700	1,93	1,13	1,00

Джерело: розраховано автором за даними [3].

Важливим фактором зміни грошового обігу є також швидкість обігу грошей – середня частота, з якою грошова одиниця використовується для придбання нових вітчизняних товарів і послуг за певний період часу. Швидкість обігу грошей обернено пропорційна кількості грошей в обігу, отже, прискорення їх оборотності означає зменшення грошової маси (табл. 2). За 2007–2016 роки швидкість обігу грошей характеризується різкими змінами як в бік зростання, так і в бік падіння (рис. 2).

Ще одним показником, що характеризує грошовий обіг країни є рівень монетизації економіки (табл. 2, рис. 2). Рівень монетизації характеризує насиченість грошової системи ліквідними активами, ступінь розвитку фінансової системи та економіки країни в цілому. Монетизація економіки на рівні близько 55 % утримувалася до 2012 р., різке зростання до рівня 62 % у 2013 р. з наступним зниженням до 46 % у 2016 р. Падіння рівня монетизації економіки свідчить про зменшення довіри населення до національної валюти.

Таблиця 2

Оборотність грошової маси та рівень монетизації економіки

Рік	ВВП, млн. грн.	швидкість обороту наявних грошей	швидкість обороту грошової маси (M_2)	Рівень монетизації
2007	720731	6,49	1,84	0,55
2008	948056	6,13	1,85	0,54
2009	913345	5,82	1,88	0,53
2010	1082569	5,92	1,81	0,55
2011	1302079	6,76	1,91	0,53
2012	1408889	6,93	1,83	0,55
2013	1454931	6,12	1,61	0,62
2014	1566728	5,54	1,64	0,61
2015	1979458	7,35	1,95	0,51
2016	2383182	7,58	2,16	0,46

Джерело: складено автором за даними [2, 3].

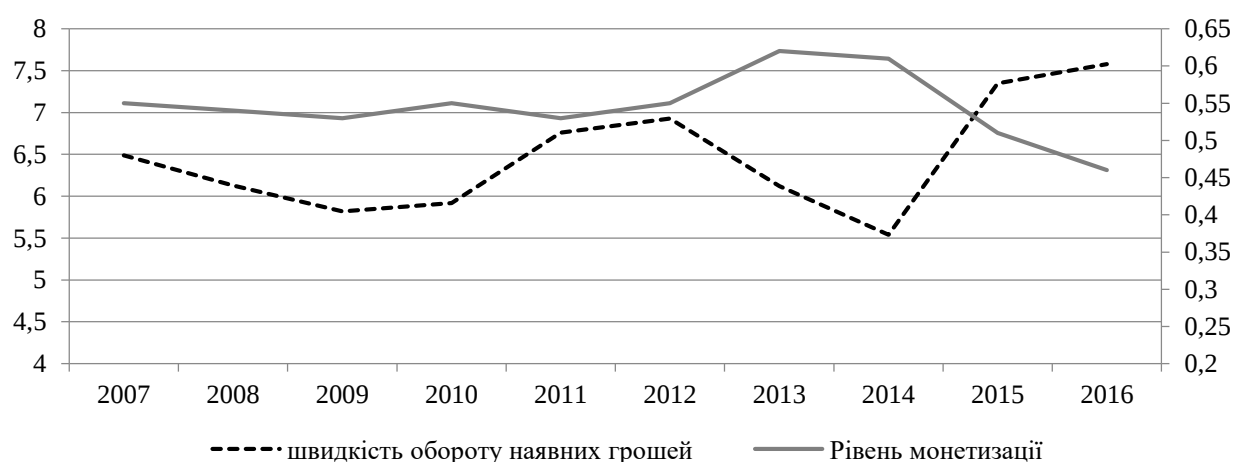


Рис. 2. Швидкість обороту наявних грошей та рівень монетизації економіки України за 2007–2016 рр.

*побудовано автором на основі [3]

Якщо швидкість грошового обороту велика, то відбувається швидка витрата коштів і висока ринкова активність. Також, висока швидкість обігу грошей знижує необхідність друку нових грошей. До негативних причин високої швидкості грошових оборотів належить недовіра до національної валюти і велике бажання населення позбавитися від неї. Повільний обіг свідчить про низький коефіцієнт розміщення національного продукту. Але повільний обіг може також сприяти прагненню учасників ринку до

заощадження грошової маси в довгострокових банківських вкладах.

Показник рівня монетизації економіки обернено пропорційний до швидкості обігу грошей: при збільшенні коефіцієнта монетизації швидкість обігу грошей зменшується і, навпаки.

Розглядаючи дані за 2007–2016 роки можна спостерігати, що з 2007 по 2013 роки рівень монетизації збільшився на 0,07 (або 7%), а з 2013 по 2016 року рівень монетизації зменшився на 0,16 (або 16%). У 2013 році зниження було практично непомітним, всього лише 1%, у 2014 році спостерігається найбільш різке падіння (10%), у 2016 році – 5%. Таке різке зниження рівня монетизації економіки можна пояснити ослабленням грошової політики, що тягне за собою зростання інфляції, й, відповідно, зниження рівня монетизації.

Проведений статистичний аналіз грошового обігу України в 2007-2016 рр. дозволяє зробити наступні висновки:

поступове зростання грошової маси відбувалося за рахунок зростання усіх агрегатів протягом досліджуваного періоду;

найбільшими інтенсивними були зміни агрегату М0 у порівнянні з іншими агрегатами;

з 2014 р. спостерігається позитивна тенденція в прискоренні швидкості обороту наявних грошей;

найбільш негативною тенденцією є падіння рівня монетизації економіки країни з 62 % у 2013 р. до 46 % у 2016 р.

Література

1. Методологічний коментар (НБУ) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51441>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Національного банку України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>